

pričakujemo tedaj od državnih poslancev, da si bodo vestno in temeljito pred oči postavili žalostne posledice nameravane postave, ki ne bodo samo na veliko kvar kmetijstvu, temuč tudi podkopale zaupanje do državnega zbora. Zvesti prijatelji ustave in napredka, pričakujemo okoličani mesta Gradeca zato od ces. namestnika, ki naš okraj zastopa v Dunajskem zboru, da bode krepko svoj glas povzdignil zoper to postavo, da nas obvaruje krivičnih novih bremen. Na dan volitve nam je gospod ces. namestnik slovesno in odkritosrčno obljubil, da bode nas varoval silnih davkov in še posebno kmetijstvo novih bremen. Še le po tej slovesni obljubi smo gospoda ces. namestnika izvolili za državnega poslanca. Prepričani smo po takem, da bode mož beseda." Tako se glasi pismo baron Kübeckovih volilcev.

Cesarski uradniki pridejo v takih zadevah v hude stiske, kajti „dvema gospodarjema se ne dá služiti“, in tu gre za to, ali uradnik kot državni poslanec spolnuje želje svojih volilcev ali pa voljo više vlade, ki mu kruh daje.

Videli bomo zdaj, kako bode baron Kübeck izpolnoval volilcem njegovim dano obljubo.

Spomini na izvrstnega sadjerejca Lovro Pintarja.

Lovro Pintar je o svojem času kot kaplan v Preddvoru na Gorenjskem iz gozdne celine ograbil sadjerejsko drevesnico. Tukaj je bila mlademu kaplanu šola, da se v tistem samotnem zavetju uči duhovskih vednosti in premišljuje Božje stvarjenje.

Iz gozdnega divjaka zarediti žlahno sadno drevo, njemu lepo rast dati in ogledovati rastlike, listje; cvetje duhati in okušati sadje: to je prava sadjerejska šola. Iz takih skušinj sestaviti umnim slovenskim kmetovalcem novo učno knjigo o sadjereji, je bil namen živemu Pintarju, — al bolezen je bila nevoščljiva nam in „Popis mnogovrstnih sadnih plemen“ je v Pintarjevi na vse vetrove raznešeni zapuščini zaznamovan le v kratkem, površnem načrtu, iz katerega naj bode tukaj posneto sledeče.

Lep sadni vrt ozaljša hišo in ves okraj, zato je vsega spoštovanja vreden gospodar, ki sadno drevje zasaja, pa še posebno priljubljena je mati, katera otrokom in družini podeli pri južini v poboljšek še okusno medno sadje. Sadjereja je lepota in dobiček; veselo je videti, kako kmetje iščejo lepih sadnih dreves pri gospodskih vrtnarjih ter za mlado žlahno drevce plačajo radi petico in še več; zraven pa tudi vprašajo, kako je ime tej jablani, tej hruški, češnji, slivi itd.

Ali vsem sadnim plemenom in njihovim vrstam pridevati svojelastno ime je pri toliki množici sadja res trudno in težavno; al prva lastnost mora zmirom biti to, vsaki dobro vredjeni drevesnici. Pintar si je za imenik sadnega drevja veliko prizadeval v Preddvoru, Zalemlogu in na Breznici. Imenitni sadjerejci: Biedenfild, Jahn, Lukas, Flotow, posebno Diel bili so mu učitelji.

Pintar je vedel, da vsa jablanova plemena razrastla so iz rodu „Pomaceae“; to drevo je v mrzlih krajih še divjak. Naša lesnika (*Pyrus Malus sylvestris*) je jablanovega rodu in je že dvojne vrste: eno kosmatega, drugo pa gladkega listja. Drevo je trsasto, veje so trnaste, brstje je na gostem in sadje kislookusno. Paradizna jablana (*P. M. paradisiaca*) je grm, ni trnast, rodi sladko, zgodno, okroglasto sadje in se razrašča iz korenin. Št. Janževa jablana (*Doucin, P. M. praecox*) je že drevesna in rodi svetlo, rudečkasto sadje.

Tukajšnja trojna jablanova plemena so prvotna,

stanovitna v svojem zaplodenju in naj so vodilo pri zaznamovanju plemen jablan.

Pohotna prst, topli kraj in presajevanje v bolj obdelano zemljo pospešuje rast drevesa in njegovega sadja. Vendar vsa jablanova plemena cvetó v brstji na pet predalov; plodnica ima pet lasic in dvajset prašnikov, ozaljšana je s peterimi cvetkami.

Vsako sadno pleme ima pa znamenje, ali notranje ali vnanje.

Sadno pleme poznati že po drevesu, je v sadjereji posebno potrebno; v Pintarjevem zapisniku pod številko 6 je jablana „Princnik“, po domače „pucman“, zaznamovana tako-le: Lastnosti drevesa. To drevo ni nevšečno; kar se zemlje tiče, v mladosti hitro pahla in raste; ko doraste, ima lepo ne pregosto košato krono, njene veje nekoliko k tlam visé, ter prav kmalu in obilno rodi. Enoletne mladike so le malo kosmate, cvete pozno in v cvetu ni kaj občutljivo. Njegova domačija so severni kraji. Ker je sin mrzlega kraja, zato je upati, da se bo tudi na Slovenskem in sploh na jugu dobro obnašal.

Pod številko 8 je „virginski rožman“ tako-le opisan: Drevo lepo po konci raste, dela visoko krono, ter kmalu in obilo rodi. Njegove enoletne mladike so dolge in debele, malo kosmate pa z belo kožico preoblečene ter krog in krog z redkimi, precej velikimi, belorujavimi pikami obdane. Perje je, posebno na konci enoletnih mladik nenavadno veliko, jajčasto, spodaj volnato, temnozeleno, popki so majhni, kosmati.

Pod št. 10 je „rudeči poletni kalvilar“, po domače „Poletni robač“, popisano: Drevo raste srednje hitro, ne postane veliko in veje njegove proti tlam visé; pozna se lahko po dolgem in širokem perju. Enoletne mladike so rujavo-rudeče, na zgornji strani volnate lepo pikaste; popki so majhni, sedé na precej dolgih pčkih itd.

Pintar je pri popisovanju sadnih dreves gledal na to, ali je drevesce visokorastno ali pritlično, ali drevo dočaka starih let ali ne, v kakošni prsti, podnebju se dobro ponaša; kakošno je listje na sadnih vejah, kakošno je brstno oko na mladiki, ali ima cvetje kako posebno znamenitost; je li rast hitra, počasna, kakošna je podoba vrha: kakošne so mladike, in kako barvane, volnate ali pikaste; je li cvetje zgodno ali pozno, je li cvetlica široka ali drobna in kako je barvana itd.

Sadnemu drevesu gotovo lastno znamenje dati, zahteva pa pri toliko mnogovrstnih sortah že precejšnje sadjerejske učenosti; v Pintarjevem sadnem zapisniku je vsako pleme obširno opisano.

Navadnim sadjerejcem pa vstrežajo že lastnosti po okusu sadnega mesa; tako so jablane medenke, sladke, kisle in rezne.

Da bi sadno drevje imelo učena imena, je Pintar ograbil na lepem odprtem gorenjskem polju — na Breznici — obširen prostor za drevesnico; tukaj je lastno-ročno zasajal in požlahnoval sadno drevje.

Pintarjeve drevesnice zapisnik o jablanah se pričinja 17. decembra 1870. leta. Sadno drevje je vrsteno po dobroti in je zaznamovano z dvema ali tremi zvezdami.

Prvo številko ima „debeli Kaseljski kosm“

Kakor kosmač je to jabelko precej debelo, lepo, okroglo pa ploščasto. Najširje je v sredi. Obe polovici se enako krivite, ste gladki in le na posebno debelih jabelkih so včasih tu ali tam majčkini robčki. Muha tega jabelka je majhno zaprta, ima dolga in špičasta peresa, ter sedi v globoki in prostorni, z drobnimi robci obdani jamici. Po robu jamice se vidijo večkrat tudi majhni robci. Posebno znamenje tega kosmača je, da je njegov recelj 1—1½ palca dolg, tenak, lesen in rujavkast, ter da tiči v globoki rujnati jamici, katera je včasih posebno pri prav debelih jabelkih zavoljo de-

bele bunke, ki v njej leži, nekoliko vtisnjena. Koža je gladka, svitla, in se, kakor mastna ošlata. Dokler je sad na drevesu, mu je poglavitna barva zeleno-rumena, pozneje pa postane prav lepo rumena. Solnčna stran tega sadu je polna lepih živo-rudečih, kratko-pretrganih pis; vendar te pise precej v jeseni niso tako živo-rudeče, ampak postanejo take še le, kedar se sad popolnoma vleži. Ta kosmač ima na svojem životu tudi majhne pikice in pa nekoliko rujnatih lisic. Meso je rumenkasto-belo, drobno, zrnato, sočno, dišeče sladkega vinskega duha in prav trdo, dokler sad ni popolnoma vležen. Vleži se okolo velike moči ali pa o Trojaci in čaka včasih do velikega ali celó do malega Šmarna. Rabi se posebno za na mizo; ako pa kdo hoče iz njega delati mošt, je tudi posebno dober. Ako se pa iz velikih Kaseljskih kosmačev dela mošt, se mora ta pozno zreli sad nekoliko tednov na kupu mediti, in kedar si jih že za mošt otokel, pusti stolčeno mešto še 12 do 24 ležati, predno jo prešaš. Če tako delaš, dobiš posebno dobro blago. Kakošno je drevo? utegne me kak sadjerejec vprašati. Drevo v svoji mladosti prav veselo raste, pa vendar ne zraste prav veliko, ker ga njegova prevelika rodovitnost v rasti zadržuje; raste prav rado še celó v bolj mrzlih krajih in legah, je posebno trdno, cvetu ne škoduje vsaka sapica, jeseni se ta sad ne dá vživati in se trdno vej drži. Ta jablana je vredna, da se je prav prav mnogo zasadi in to tudi ob cestah in potih.

Drugo številko ima „beli Rožmarinec“ (Melo di Rosmarino) s tremi zvezdami. Prava domačija tega imenitnega sadu so Tirole in posebno Bocen; Angleži in Amerikanci tega jabelka še ne poznajo, na Slovenskem pa je že precej znan in se prav dobro obnaša, ter se lahko prodá.

Številko tri nosijo „Lujkovci“ pa le z dvema zvezdama zaznamovani. Rabijo se za na mizo, posebno dobri pa so za mošt, za sušilo in za čežano, zato se na trgu lahko spečajo.

To jabelko je na Virtemberškem v Nemčiji domá. Ondi ga že od nekdanj prav radi sadé in trdijo, da nobeno drugo jabelko toliko ne nese kakor to, Lujkovci so prav trdna zdrava in silno velika drevesa, ter tako rodovitna, da večkrat eno samo drevo rodi po 20–30 centov jabelk. To pozno cveteče drevo rodi tudi še obilo v bolj visokih in mrzlih krajih, pa tudi v nižavah, kjer se druga sadna drevesa le slabo obnašajo. Lujkovci pa imajo tudi še to posebnost, da se sami pomlajujejo, ker na njih vejah rastejo mladike kar naravnost pokonci, goste njegovo krono in namestujejo odpadle veje. Zategadel postanejo ta drevesa tudi silno košata in stara. Lujkovci se štejejo tudi med tista sadna drevesa, katera se dado koristno tudi ob cestah in potih in na pašnike saditi. Kolikor je meni znano, na Slovenskem to jabelko do zdaj še ni kaj znano. Jaz sem dobil leta 1868. cepičev iz Klosterneuburga nad Dunajem ter ga priporočam, opiraje se na skušnje tako veljavnih sadjerejcev tudi Slovencem.

„Grafenštajner“ je v tej vrsti četrti in ima tri zvezde. Ta jablana se dobro obnaša tam, kjer pride v pohotno zemljo in ima zavoljo debelega sadu nekoliko varstva proti močnim vetrovom, tudi rada rodi še celó v slabih letih. To jabelko je ob enem poletinski, jesenski in zimski sad. Da bi Grafenštajnarja sadili ob cestah in potih, ne kaže, ker se precej z drevesa lahko je.

Peto številko nosi „Karmeliški kosmač“ in ima tudi tri zvezde.

Tako so uvrsteni po številkah: 6. „Princnik“, po domače pucman s tremi zvezdami,

7. „beli zimski kalvilar“ s tremi zvezdami; — vitez Gutmansthal, grajščak v Boštanju na Dolenškem ima to pleme. Kar okus zadeva, je ta sad prvi med vsemi jabelki.

8. je „Virginski rožičar“, rožman, kateri ima dve zvezdi, po Lukas u pa zasluži skoro tri zvezde. Diel ga uvrstuje v 2. pleme in v prvi razred. To jabelko je za vsako rabo. Lahko se daje surovo na mizo, posebno rade ga imajo kuharice, tudi na trgu se lahko spečá. Je poletno jabelko in zgodaj zreli sad se precej dolgo dobro ohrani in njegov okus je Grafenštajnarju podoben. Sadjerejci mislijo, da se je to jabelko zaredilo iz peške belega poletnega kalvilarja.

Štev. 9. ima „Beli Astrakanec“ z dvema zvezdama. To jabelko je za vsako domačo rabo, pa se tudi na trgu lahko spečá, ker je zgodno, kedar se sad odtrga, ne sme biti prezrel. Njegova prva domačija je južna Rusija; pozneje se je po severnih krajih zaplodel in poletnik postal. V preddvorski fari na Turnu je znano njegovo drevo, ki je leto za letom tako polno, da vse visi. Cepiči se dobé pri gospodu Janku Urbančiču na Turnu na Gorenškem.

V 10. štev. je „rudeči poletni kalvilar“, po domače „poletni robač“ z dvema zvezdama. To jabelko je na Slovenskem in zlasti na Kranjskem povsod razširjeno, in skoraj vsako leto rodi. Zastran svoje majhne postave je posebno pripraven za pritlikovce in kordone, kateri pa morajo na jabelčne divjake cepljeni biti, na janeževcu bi preslabo rastli. Nemški sadjerejec Oberdik misli, da je Dielov „rother Sommer-Calville“, „rother Herbststrichapfel“, „rother Sommerstrichapfel“ in pa „Veilchenapfel“ vse eno in isto pleme. V Ljubljanski razstavi leta 1847. so dali rudečemu poletnemu kalvilarju dve zvezdi. Cepiči se dobé tudi na Jekuljevem vrtu Preddvorom in v drevesnici Petra Pintarja pri sv. Tomažu v Selski fari, kjer se mnogo-vrstnega sadja nahaja.

„Bojkovci“ so iz 12. št., zaslužijo dve zvezdi, pa še skoro tri. Priporočajo se Bojkovci še bolj mrzlim krajem. To jabelko še ni znano na Slovenskem in sploh na Slavjanskem jugu, ker ima pa mnogo dobrih lastnosti, je upati, da se bo tudi v naših krajih dobro obneslo. Toraj ga poskusimo. Na Breznici Bojkovci že rastejo.

Štev. 13. nosi „rudeči jesenski kalvilar“ in je zaznamovan z dvema zvezdama. Je že star sad, že stara Francoska sadjerejca Merlet in Quintinje ga poznata. Ljubljanska razstava mu je dala l. 1847. dve zvezdi. Tudi nemški sadjerejski shodi ga hvalijo in sadjerejec Flotow ga priporoča za ograjene vrte in ne premrzle kraje pa premokro podnebje. Pri nas na Gorenjskem se sèm ter tjà nahaja in rad rodi na naših dobroprstnih če tudi ne zaprtih vrtih. Cepovi se dobé na Breznici. Ima to pleme tudi Zadušek v Tujnicah.

Štev. 18 Diel 2. nosi „Žarjevec“ (rother Quarandon) z dvema zvezdama. Ta rudeči kvarandonec je eno najbolj zgodnjih jabelk, je domá v Devonširu na Angleškem. Nemci ga že poznajo. Na Slovenskem je menda še komaj kaj znan, ako ga nima naš vrli sadjerejec dr. Matevž Godec, kateri ga je enkrat iskal pri meni, ker se pa mnogo njegovih lastnosti, posebno pa zgodnost, rodovitnost in prijeten okus močno hvalijo, poskusimo ga še na našem slavjanskem jugu.

Štev. 19. je za „beli zimski tofelj“ z dvema zvezdama, po Dielu iz 7. vrste odločena. „Beli zimski tofelj“ se šteje med tista stara jabelčna plemena, o katerih ni nikomur znano, kdaj da so se pričela. Povsod je znan in visoko čislán. Po Pintarjevih skušnjah ga ni saditi v prepusto zemljo. Ta sad posebno radi imajo

v kuhinjah, daje pa tudi posebno dober mošt. Na Ljubljanski razstavi so mu dali dve zvezdi.

Štev. 20 kaže „rudeči zimski golobičar“. Tako je vsako sadno pleme številjeno. Na Breznici v Pintarjevi drevesnici mora biti mnogovrstnih sadnih plemen, katera so se že vdomačile in od tukaj razdelila po vsem Slovenskem. Oskrbniki te sadne šole zdaj lahko nadaljujejo zanimiv zapisnik, in tako postavijo spominek učenemu sadjerejcu gosp. Lovro Pintarju. *)

Žan.

Pooljena pšenica — nova goljufija!

Dandanes si prizadevajo brezvestni špekulanti slabo blagó na videz narediti dobro. Tako tudi so začeli žito, posebno pa pšenico pooljevati, da potem postanejo zrna lepo gladka, pa tudi nekoliko bolj težka, kajti čem težje je in več vaga žito, tem več vrednost ima. Če kdo tako pšenico kupi, se gotovo okupi.

„Kako pa z oljem mešajo pšenico?“ bodo vprašali naši bralci.

Tako-le: ali lopate z oljem večkrat namažejo in s takimi lopatami pšenico dobro premečejo, ali pa pšenico na kupih z oljem poškropijo in potem premečejo. Zato jemljejo cenejše ogršično olje, in sicer na 100 kil pšenice $\frac{1}{2}$ ali 1 kilo olja.

Pooljena pšenica postane lepo gladka; gladkoba zrn stori, da v 1 mernik več takih zrn gre in potem na videz več vaga.

Preiskave pa so razodele, da 1 hektoliter nepooljene pšenice okoli 75 kil vaga, tedaj po olji za 3 kile težja postane. To gotovo dela razloček med uno in to pšenico. Taka pooljena pšenica je tedaj za 10 do 12 odstotkov na videz bolja, in prodajalec je po taki goljufiji na dobičku.

Vedeti pa se mora, da se taka pšenica težje pomelje v moko, da se taka moka ne ohrani dobro in je za peko slabeja, zato ker olje rado žaltovo postane, po žaltovem olji pa se spridi tudi moka.

Znanstvo daje pa kupcem pripomočke na roko, kako se dá taka goljufna pšenica spoznavati. En tak pripomoček, ki ni težak za nobenega, je ta-le: Vzame naj se čeden kozarec destilirane vode, katera se dober kup v lekarni dobi, in v to vodo naj se nekoliko v prah zmlete kafe potrese. Ti kaferni drobci deloma izpuhtijo, deloma pa se raztopijo v vodi, na kateri se več časa živahno vrtijo. Ko se ta prikazen vidi, naj se nekoliko zrn take pšenice, katero preiskovati hočemo, vrže v kozarec. Če vrtenje kafernih drobcev kmalu poneha in se prah teh drobcev sprime tako, da mirno na vodi plava, je to znamenje pooljene pšenice. Če pa pšenica ni pooljena bila, se vrti kaferni prah na vodi neprenehoma. — To sredstvo nas gotovo pelje do spoznanja goljufne pšenice.

Po časniku „die Sudeten“.

Domače stvari.

Poročilo o dr. Jan. Bleiweisovi sedemdesetletnici.

Da tudi našim bralcem ne odtegnemo znanja, kaj se je godilo 17., 18. in 19. dne 70letnice gosp. dr. J. Bleiweisu na čast, naj jim to poročilo prepisemo iz „Slovenca“.

*) Mnogo jablan, v tem članku zaznamovanih, se menda dobiva še na Breznici (na Gorenjskem) v drevesnici ranjega gosp. Lovro Pintarja, o kateri se pa nikdo javno ne oglasi, da prodaja drevesa.

Vred.

„Hvaležnost do skušenega voditelja in neprestrašnega boritelja narodnih pravic rodila je misel, sedemdesetletni rojstni dan dr. Bleiweisa slovesno obhajati, ter mu pri tej priliki pokazati, kako ljubljani in spoštovan da je pri narodu slovenskem, katerega je vsestransko navduševal in kateremu je branil najdražje svetinje njegove. Osnovel se je poseben odbor, ki je to reč vzel v roke in vse za to potrebno vravnal. Slovesnost je imela biti bolj domača, in živi duši se ni sanjalo, da se bode ona tako mogočno razširila, da bode vnela srca tudi družih sočutnih in sobratnih narodov slovanskih. Ta sedemdesetletnica pa je pokazala, da se nekdanja tako redka edinost in vzajemnost med Slovenci čedalje bolj vtrjuje in čedalje lepše razširja, da vsled tega Slovani Avstrijski postajajo čedalje važnejši faktor, katerega državniki ne morejo in ne smejo več prezirati, in da bodo že skoraj dospeli do tiste važnosti v državnopravnem življenji, katero po svojem številu in po svoji kreposti tudi zaslužijo. Ne samo, da so se te slovesnosti v obilnem številu vdeležili Slovenci iz Kranjske, Štajarske, Goriške, iz Trsta in Primorja, prišlo je zlasti veliko deputacij in vdeležnikov iz Hrvatske, Dalmacije, Bolgarije in Istre, kakor tudi iz Beča, telegrafični pozdravi pa so dohajali iz raznih dežel Avstrijskih, iz Bosne in celó iz mogočne države Ruske.

Uže v nedeljo 17. t. m. so gosp. jubilaru čestitale sledeče deputacije: deputacija mestnega odbora pod vodstvom gosp. župana, — deputacija od centralnega odbora družbe kmetijske pod vodstvom gosp. predsednika barona Wurzbacha, — deputacija gospodov bogoslovcev pod vodstvom gosp. dr. Čebaškega, vodje semenišča; deželni glavar gosp. vitez dr. Kaltenegger pa z izročilom adrese deželnega odbora.

Pričela se je javna slavnost zvečer 18. t. m. z bakljado, ki je bila tako sijajna, da kaj enacega v Ljubljani še ni bilo, kajti bakelj niso nesli najeti ljudje, ampak odlični gospodje; vdeležila so se je vsa narodna društva Ljubljanska, tudi požarna straža in veterani, deputacije iz vseh krajev, in vsa Ljubljana tako, da je bilo bakelj okoli 300, lampijonov okoli 100, ljudstva pa gotovo čez 16.000 na nogah. Čeli čas od čitalnice do Bleiweisove hiše in zopet nazaj v čitalnico grmeli so živahni živio-klici. Vse se je vršilo v najlepšem redu. Rokodelsko društvo je bilo prišlo z zastavo. Iz dežele se je med slovesni obhod postavila Bizoviška čitalnica s svojo lepo zastavo. Šiškarji so moško stopali in popevali med potom, oni so bili pravi slovensk ogenj, ki je vse druge vnmel.

Po bakljadi so se vdeležniki sošli v čitalnici, kjer so bili vsi prostori napolnjeni in so zlasti Hrvati občno pozornost na-se obračali. Napitnice zlasti na politično in literarno združenje s Hrvati bile so z navdušenimi živio-klici sprejete. Sploh je bilo silno navdušenje — ko bi le vsi pri svoji besedi ostali, potem nam ni treba obupati.

19. dne zjutraj ob $\frac{1}{2}$ 9. uri vdeležil se je gospod jubilar s svojo družino in nekaterimi prijatelji tibe sv. maše, ker ne bi bilo lepo, je rekel častiti gospod doktor, ko bi se pri toliki pozemeljski slavi in radosti človek ne spominjal i Njega, ki mu je dal vse to doživeti. Potem se mu je domá poklonila katoliška družba pod vodstvom predsednika dr. Jarca, in pa veleč. gosp. stolni prošt Zupan z gg. korarji, profesorji in nekaterimi duhovniki v imenu duhovščine, s katero je bil g. jubilar vedno v odkritosrčni prijaznosti in najtesnejši zvezi. Po naročilu c. kr. deželnega predsednika gosp. viteza Kaline, bivajočega tačas na Dunaji, je prišel jubilara pozdravit c. kr. vladni svetnik gospod vitez dr. Schöppl.

Okoli polu enajstih so se začele razne deputacije